

НОРМА МАСЛАХАТЧИ

ҲУҚУҚ СОЛИҚЛАР БУХГАЛТЕРИЯ

2005 йил июлдан чиқа бошлаган, ҳафтада бир марта чоп этилади

Янги ҳужжатларни тақдим этамиз

Тақдим этилаётган, шунингдек сўнги пайтда қабул қилинган бошқа ҳужжатларнинг тўлиқ матни билан «Norma» АҚТ ва nrm.uz сайтида танишиб чиқишингиз мумкин.

Ўзини ўзи банд қилганлар, ЯТТ ва оилавий корхоналарга – кўпроқ имтиёзлар

Президентнинг 8.06.2020 йилдаги 4742-сон қарори билан бизнес ва ўзини ўзи банд қилишни давлат томонидан тартибга солишни соддалаштириш бўйича чора-тадбирлар белгиланди.

1 июлдан бошлаб кўпроқ имкониятлар

2020 йил 1 июлдан ўзини ўзи банд қилган шахслар шугулланиши мумкин бўлган фаолият (ишлар, хизматлар) турлари рўйхати кенгайтирилади. Унга бир йўла 43 та йўналиш, асосан онлайн ва медиа хизматлар қўшилди (Рўйхат, ПҚ-4742-сон қарор билан тасдиқланган). Ҳозирги вақтда ўзини ўзи банд қилганлар уларга рухсат этилган 24 та фаолият тури жумласидан танлашлари мумкин (Рўйхат, ВМнинг 9.07.2019 йилдаги 566-сон қарорига 3-илова).

Бундан ташқари, шунингдек 1 июлдан бошлаб:

➢ вақтинчалик меҳнат гувоҳномалари бекор қилинади (Низом, 566-сон ВМҚга 1-илова). Ўзини ўзи банд қилганлар хабар бериш тартибидан махсус мобил илова ёхуд солиқ тўловчининг шахсий кабинети орқали рўйхатдан ўтишлари мумкин. Рўйхатга олиш далили матрицали штрих код (QR-код) билан тасдиқланади;

➢ ўзини ўзи банд қилганлар 2020 йил учун ижтимоий солиқни ҳақиқатда ишлаган вақтидан қатъи назар, БҲМнинг камида 50%и ҳажмида тўлайди. Ушбу сумма тўлиқлигича бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасига йўналтирилади ва ундан келиб чиққан ҳолда ЯТТлар учун ўрнатилган тартибда пенсия ҳисоблаш учун даромад ҳажми аниқланади. Ўзини ўзи банд қилганлардан олинадиган ижтимоий солиқ суммасининг энг кам миқдори 2021 йилга мўлжалланган солиқ сўбасини такомиллаштириш концепциясини тайёрлашда ўрнатади;

➢ ўзини ўзи банд қилганлар илгаригидек ёлланма ишчиларни жалб қила олмайди, иш берувчига эга бўла олмайди.

Ўзини ўзи банд қилганларни масофадан рўйхатга олиш учун мўлжалланган, 1 июлга қадар ишлаб чиқилган мобил иловада кенгайтирилган функционал бўлади. Унинг ёрдамида буюртмаларни қабул қилиш ва тўловларни амалга ошириш, электрон ҳисобварақ-фактураларни (ЭҲФ) тақдим қилиш, даромадлар ва харажатлар ҳисобини юритиш, ўз товарларини (ишларини, хизматларини) реклама қилиш мумкин бўлади.

Интернет орқали хизматлар кўрсатувчи ёки ишлар бажарувчи ўзини ўзи банд қилганлар-фрилансерлар энди қуйидаги ҳуқуқларга эга:

➢ кўрсатилган хизматлар (бажарилган ишлар) учун чет элдаги норезидентлардан хорижий валютадаги тўловларни ТСОЯЭАТга тегишли маълумотларни киритмаган ҳолда Ўзбекистон банкларидаги ҳисобрақамларига қабул қилиш;

➢ контракт тузмасдан, келишув тўғрисидаги оммавий таклифи (оферта) қабул қилиш ёки электрон ёзишмалар алмашиш ёхуд ҳисобварақ-фактураларни (инвойс), шу жумладан, электрон шаклда тақдим қилиш йўли билан чет эллик жисмоний ва юридик шахсларга хизматлар кўрсатиш ва ишлар бажариш.

Давлатнинг бизнес билан ўзаро муносабатларида – камроқ бюрократия

Жойлашган жойи (почта манзили) ўзгарганда юридик шахсларни қайта рўйхатдан ўтказиш, қатта миқдорларда солиқ қарздорлиги мавжуд бўлмаган тақдирда, энди талаб этилмайди. Унинг ўрнига хабар бериш тартиби жорий этилади.

Якка тартибдаги тадбиркорлар учун иккита янгилик:

➢ уларни солиқ органларида ҳисобга қўйиш уларни давлат томонидан рўйхатдан ўтказилаётганда (қайта рўйхатга олинаётганда) тадбиркорлик фаолиятини олиб бориш жойи бўйича амалга оширилади;

➢ давлат рўйхатидан ўтказилганлиги тўғрисидаги гувоҳномада эгасининг фотосурати акс эттирилади.

Оилавий корхоналарга – имтиёз

Оилавий корхоналар солиқ имтиёзига эга бўлишди. Энди улар қуйидаги шартларда айланмадан солиқни белгиланган миқдордан 50%га камайтирилган ставкада тўлашга ҳақли (СК 467-м.):

➢ ўзини ўзи банд қилганлар учун назарда тутилган фаолият турлари билан шугулланса;

➢ иштирокчилари сони камида 3 нафар бўлса.

Ишларда «Бизнес навигатор» ёрдам беради

Бу бизнес юриштишни оsonлаштирадиган онлайн сервислардан фойдаланишга ёрдам берадиган ахборот тизимидир. Уни 2021 йилда Тадбиркорлик фаолиятини кўллаб-қувватлаш давлат жамғармаси ҳисобига ишга тушириш кўзланмоқда. Буюртмачи - Кичик бизнес ва тадбиркорликни ривожлантириш агентлиги.

Тизим тўғрисида бизнесмен қуйидаги имкониятларга эга бўлади:

➢ тадбиркорлик фаолиятининг тегишли ҳудуддаги рақобатбардош турини танлаш;

➢ кредит олиш учун зарур бўлган бизнес-режа лойиҳаси ва ҳужжатлар тўпламини шакллантириш;

➢ тегишли тадбиркорлик фаолияти учун тақдим этилган имтиёз ва преференциялар тўғрисида маълумот олиш;

➢ тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш учун кўчмас мулк объектларини танлаш.

Ҳужжат Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базасида (lex.uz) эълон қилинган ва 9.06.2020 йилдан кучга кирди.

Олег Заманов,
«Norma» МЧЖ эксперти.

Утилизация йиғими жорий этилди

Вазирлар Маҳкамасининг 2.06.2020 йилдаги 347-сон қарори билан ғилдиракли транспорт воситалари, ўзиюрар машиналар ва уларнинг тиркамаларидан фойдаланганлик учун тўлов амалга киритилди.

Ҳужжат билан Утилизация йиғими ставкалари ва утилизация йиғими тўланадиган ғилдиракли транспорт воситалари, ўзиюрар машиналар ва уларнинг тиркамалари турлари ва тоифаларининг рўйхати тасдиқланди.

Жорий йилнинг февралда «Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги ва «Чикиндилар тўғрисида»ги

қонунларга киритилган утилизация йиғимига тааллуқли умумий масалаларни тартибга соладиган тузатишлар кучга кирган эди (14.11.2019 йилдаги УРҚ-584-сон Қонун).

Утилизация йиғими қуйидагилардан ундирилади:

➢ Ўзбекистон ҳудудига транспорт воситаларини импорт қиладиган (эркин муомалага чиқарадиган) жисмоний ва юридик шахслар;

➢ Ўзбекистон ҳудудига сотиладиган ғилдиракли транспорт воситалари, ўзиюрар машиналар ва уларнинг тиркамаларини (кейинги ўринларда – транспорт воситалари) ишлаб чиқарадиган (йиғадиган, тайёрлайдиган) юридик шахслар.

Тасдиқланган ставкалар 2020 йил 1 августдан жорий этилади. Улар транспорт воситасининг тури, тоифаси ва техник тавсифларига қараб 30 БҲМдан 1 500 БҲМгача миқдорда белгиланади.

Қуйидаги транспорт воситаларига йиғим тўланмайди:

➢ умумэтироф этилган принциплар ва халқаро ҳуқуқ нормаларига мувофиқ устуворликлардан фойдаланадиган дипломатик ваколатхоналарга ёки консуллик муассасаларига, халқаро ташкилотларга, шунингдек уларнинг Ўзбекистон фуқаролиги бўлмаган, дипломатик мақомга эга бўлган ходимлари ва уларнинг оила аъзоларига тегишли транспорт воситалари;

➢ ишлаб чиқарилганидан 30 ва ундан ортиқ йил ўтган L ва M1 тоифали, шунинг-

Ушбу
сонда:

3-4-БЕТЛАР

Масофавий ишга ўтиш ва аввалги тартибга қайтиш

5-БЕТ

Бош бухгалтер учун ФҲШ

6-БЕТ

Фирма автомобилида ЙҲҚ бузилганда...

Утилизация йиғими жорий этилди

1-бетда дек ишлаб чиқарилганидан 50 ва ундан ортиқ йил ўтган, йўловчи ва юкларни тижорат мақсадида ташишга мўлжалланмаган, асл двигатели, кузови ва рамаси сақланган тақдирда ёки улар асл ҳолатига реставрация қилинган М2, М3 ва N тоифали транспорт воситалари;

➤ Ўзбекистонга олиб кирилиб «Вақтинчалик олиб

кириш» божхона режимига расмийлаштирилган транспорт воситалари.

Иқтисодий ривожлантириш вазирлиги Молия вазирлиги ва Экология давлат қўмитаси билан биргаликда илғор хорижий тажрибаларни ўрганиб чиқиб, транспорт воситалари ва уларнинг компонентларини утиллаштириш жараёнини тартибга солиши лозим. Хусусан, 2021 йилдан жисмоний ва юридик шахслар

томонидан эскирган транспортлар ихтиёрий равишда утиллаштирилишини рағбатлантириш механизмини жорий этиш лозим.

Аввал ёзганимиздек, 1 августдан мамлакатимизга олиб кириладиган транспорт воситаларидан олинган акциз солиғи ставкалари бекор қилинади.

Хўжат Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базасида (lex.uz) эълон қилинган ва 3.06.2020 йилдан кучга кирди.

Эльмира Сираиева.

Қишлоқ жойларда уй-жойлар қандай қурилади

Вазирлар Маҳкамасининг 4.06.2020 йилдаги 355-сон қарори билан қишлоқ жойларда кўп квартирали уй-жойларни қуришда тадбиркорлик субъектларини кенг жалб этиш чора-тадбирлари тасдиқланди (қарорнинг тўлиқ матни «СБХ» мазкур сонининг ҳужжатлар пакетида берилмоқда).

Президентнинг «Ипотека кредити механизмларини такомиллаштиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги Фармонида (28.11.2019 йилдаги ПФ-5886-сон) мувофиқ Қишлоқ жойларда кўп квартирали уй-жойлар қурадиган тадбиркорлик субъектларини аниқлаш бўйича танловлар ўтказиш тартиби тўғрисидаги низом тасдиқланди.

2020 йил 1 июлдан бошлаб:

➤ Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши ва вилоятлар ҳокимликлари томонидан ер

участкалари қурилиши режалаштирилган уй-жойлар бўйича қишлоқ ҳўжалигига мўлжалланган суғориладиган ерлар ва ўрмон фонди ерлари тоифасига кирмайдиган ҳамда аҳолини мажбурий кўчириш хавфи бўлмаган тақдирда ажратилади;

➤ туманлар (вилоятлар) ҳокимликлари ҳузуридаги ер участкаларини реализация қилиш масалаларини кўриб чиқувчи комиссиянинг таркибига «Ўзгидромет» марказининг ҳудудий бўлинмалари вакиллари киритилади;

➤ қишлоқ жойларда кўп квартирали уй-жойларни қурадиган компанияларни аниқлаш бўйича танлов савдоларида қолиб бўлган лудрат ташкилотлари билан инвестиция шартномалари тузилади, бунда тадбиркорлик субъектлари инвестиция мажбуриятларини ўз зиммасига олади;

➤ тортиб келинадиган ва майдон ички сув таъминоти ва канализация тармоқлари ҳамда автомобиль йўлларини қуриш Экология ва атроф муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитасининг ҳудудий бўлинмалари экспертизаси хулосаларига кўра амалга оширилади.

Қишлоқ жойларда кўп квартирали уй-жойлар қурадиган компанияларни аниқлаш бўйича танловларни ташкил этиш ва ўтказиш Қурилиш вазирлигининг ҳудудий бўлинмалари ҳузуридаги консалтинг марказларига топширилади.

Хўжат Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базасида (lex.uz) эълон қилинган ва 5.06.2020 йилдан кучга кирди.

Ягона миллий баҳолаш стандарти тасдиқланди

Давлат активларини бошқариш агентлигининг буйруғи (4.06.2020 йилдаги 3239-сон) билан Ўзбекистон Республикаси Ягона миллий баҳолаш стандарти (ЯМБС) тасдиқланди.

Баҳолаш стандарти мамлакатимиз иқтисодий ривожланишининг ўзига хос жиҳатларини акс эттирадиган активлар қийматини баҳолаш нормалари, қондалари, методикалари жамламасидир. Хўжат Баҳолаш ташкилотлари уюшмаси, Ўзбекистон баҳоловчилари жамияти, баҳолаш фаолияти соҳасининг етакчи мутахассислари иштирокида халқаро баҳолаш стандартлари принциплари асосан энг яхши хорижий амалиётларни ҳисобга олган ҳолда ишлаб чиқилган.

ЯМБС – бу баҳолашга оид вазифаларни бажариш учун мўлжалланган стандарт бўлиб, улар республика қонун ҳужжатлари доирасида баҳолаш амалиётида ишонччилик, очқ-ошқоралик ва келишувлиликни таъминлайди.

Хар бир миллий баҳолаш стандарти бир ёки бир нечта масалаларни ҳал этади ва қуйдагиларни белгилайди:

• баҳолаш фаолиятида фойдаланиладиган принциплар ва атамалар;

• баҳолашга оид вазифаларни бажариш ва баҳолаш бўйича ҳисоботлар тузиш бўйича умумий талаблар;

• ҳисобга олиниши лозим бўлган аниқ мулоҳазалар ҳамда активлар ёки мажбуриятлар турларини баҳолаш учун кенг фойдаланиладиган усуллар.

Хўжат баҳолаш ЯМБСга мувофиқ ўтказилиши учун риоя этилиши лозим бўлган мажбурий талабларни ўз ичига олади. Стандарт бўлимларида баҳолашнинг ўтказишда ҳисобга олинмайдиган асос бўлувчи принциплар ва концепциялар акс эттирилади.

ЯМБС тузилмаси иккита асосий қисмга – умумий

баҳолаш стандартлари ва активларни баҳолаш стандартларига бўлинади.

Умумий баҳолаш стандартлари олтига ҳужжатни ўз ичига олади:

1-сон МБС «Баҳолаш фаолиятида фойдаланиладиган принциплар, атамалар ва тарифлар»;

2-сон МБС «Баҳолашга оид вазифа»;

3-сон МБС «Баҳолаш жараёнида ўтказилади қишлоқ жойлари ва таҳлиллар»;

4-сон МБС «Баҳолаш ҳақидаги ҳисоботни тузиш»;

5-сон МБС «Баҳолаш базалари»;

6-сон МБС «Баҳолаш ёндашувлари ва усуллар».

Активлар қийматини баҳолаш стандартлари бешта ҳужжатни ўз ичига олади:

7-сон МБС «Бизнесни ва бизнесда иштирок этиш ҳуқуқини баҳолаш»;

8-сон МБС «Кўчмас мулкни баҳолаш»;

9-сон МБС «Номоддий активлар ва интеллектуал мулкни баҳолаш»;

10-сон МБС «Машина ва ускуналари баҳолаш»;

11-сон МБС «Товар-моддий захираларни баҳолаш»;

12-сон МБС «Хусусийлаштириш мақсадида давлат уй-жой фондиди баҳолаш»;

13-сон МБС «Баҳоловчилар ишининг сифатини назорат қилишнинг ички қондаларига қўйилган умумий талаблар».

Иқтисодий ислохотларнинг янги босқичида баҳолаш фаолияти олдига баҳолашда мавжуд камчи-

ликларни бартараф этиш, миллий стандартларни халқаро стандартларга максимал даражада яқинлаштириш, баҳолаш натижаларини хорижий инвесторлар учун янада тушунарли бўлишини таъминлаш, баҳолаш хизматлари сифатини янада ошириш ва маҳаллий баҳолашнинг хориж бозорларига олиб чиқиш имкониятини яратиш вазифалари қўйилди.

Халқаро баҳолаш стандартлари қуйидаги принципларга асосланади: мустақиллик, холислик, инсофлик, касбий малака ва махфийлик. Миллий стандартлар ушбу барча кўрсатиб ўтилган принципларга риоя этилган ҳолда ишлаб чиқилган. Бунда 2020 йилдаги сўнгги ўзгартиришлар ва қўшимчаларни ҳисобга олган ҳолда 2017 йилги таҳрирдаги Халқаро баҳолаш стандартларидан фойдаланилган.

ЯМБСнинг энг муҳим жиҳати шундаки, у турли активларни (бизнес, кўчмас мулк, номоддий активлар ва интеллектуал мулк, машина ва ускуналар, товар-моддий захиралар, хусусийлаштириш мақсадида давлат уй-жой фондиди) баҳолаш бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий баҳолаш стандартларини қўллаш методикасини ўз ичига олади.

Ушбу Методика батафсил ҳисобланмайди. У Ўзбекистон Республикаси мол-мулкни баҳолашда минимал даражадаги зарурий ёндашувлар ва усулларни ўз ичига олган. Баҳоловчилар баҳолаш фаолияти ва миллий баҳолаш стандартлари тўғрисидаги қонун ҳужжатларига зид келмайдиган, жаҳон амалиётида қўлланиладиган бошқа ёндашув ва усуллардан фойдаланишга ҳақлидир.

Хўжат Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базасида (lex.uz) эълон қилинган ва 5.09.2020 йилдан кучга қиради.

Лола Абдузимова.

УШБУ СОНДА

• ҚОНУНЧИЛИКДАГИ ЯНГИЛИКЛАР

- Янги ҳужжатларни тақдим этамиз
1-2-бетлар

• ИШ БЕРУВЧИГА ТАВСИЯЛАР

- Масофавий ишга ўтказиш ва аввалги

иш режимига қайтишни қандай қилиб тўғри расмийлаштириш мумкин
- Бош бухгалтер ФХШ бўйича ишлаб оладими?

3-5-бетлар

• АВТОНОРМА

- ЙХҚни бузганлик учун жарималар: юридик шахслар учун йўл-йўриқлар
- Ҳайдовчилик гувоҳномасини алмаштириш бир йилга узайтирилди ва соддалаштирилди

- Автотранспортнинг вази ва габаритлари назорат қилинади
- «Тонировка» халқ учун қанча туради

6-8-бетлар

Масофавий ишга ўтказиш ва аввалги иш режимига қайтишни қандай қилиб тўғри расмийлаштириш мумкин

Сўнги пайтда карантин чоралари секин-аста юмшатилаётганига қарамай, хотиржам бўлишга ҳали эрта. Биронта ҳудуд касаллик яна қўзғаш и ва бизнес учун қоидалар қатъийлаштирилишидан сугурталанган эмас. Шу сабабли масофавий ишлаётган ходимларини қайтараётган ҳар бир ташкилот уларни яна ўша усулда ишлашга ўтказишга тайёр бўлиши лозим. Бу вазиятда кейинчалик текширувчиларда ҳеч қандай эътирозлар юзага келмаслиги учун ҳужжатларни тўғри расмийлаштириш муҳим аҳамиятга эга. «Norma» экспертлари – меҳнат ҳуқуқи бўйича Ленера ХИКМАТОВА ва юридик масалалар бўйича Альберт САФИН офисда ва ундан ташқарида ишлашни расмийлаштириш жиҳатлари юзасидан тушунтириш бердилар.

Қандай қилиб ходимни масофавий ишга ўтказиш мумкин деган мавзун илгари ёритган эдик (31.03.2020 йилдаги 13 (766-сон)). Ушбу тартиб-таомилнинг энг муҳим жиҳатларига батафсил тўхталиб ўтамиз.

1. Барчани расмийлаштириб бўлмайди

Ходимнинг меҳнат функцияси компания ҳудудида ҳозир бўлиш билан бевосита боғлиқ бўлса, унинг масофавий ишлашни расмийлаштириб бўлмайди.

Масалан, юрист, бухгалтер ёки маркетинг масофавий усулда ишлай олади, фаррош ёки фрезерчи ишчи эса – йўқ.

2. Қўшимча келишувда нималар кўрсатилади

Карантинга оид чоралар амал қилиш даврида ходимларни масофавий иш усулида, мослашувчан иш графикада ёки уйда ишлашга ўтказишнинг вақтинчалик тартиби тўғрисидаги низом (АВ томонидан 28.03.2020 йилда 3228-сон билан рўйхатдан ўтказилган) билан ўтказиш масалалари тартибга солинган.

Ўтказишни тўғри расмийлаштириш учун сизга 2 та ҳужжат керак бўлади (Низомнинг 4, 5-бандлари):

- ходим билан тузилган меҳнат шартномасига қўшимча келишув;
- муддатни кўрсатган ҳолда вақтинча ўтказиш тўғрисида раҳбар буйруғи (намунани buxgaltet.uz сайтида кўриш мумкин).

Қўшимча келишувни расмийлаштириш учун ходимдан масофавий ишга ўтказиш тўғрисида ариза олиш шарт эмас. Бироқ иш берувчи ходимларидан уни (намунани buxgaltet.uz сайтида кўриш мумкин) сўраб олса, ортиқчалик қилмайди. Ҳар қандай ҳолда ходим фақат ўз розилигига кўра масофавий ишга ўтказилади. Ходим меҳнат шартномасига киритилган ўзгартиришларни имзолаб, бунга рози эканлигини тасдиқлайди.

Қўшимча келишув матнида қуйидагиларни кўрсатинг:

- ходим ўз меҳнат фаолиятини амалга оширадиган манзил. Нафақат прописка қилинган манзил, балки Ўзбекистон ҳудудидаги ишлаш учун шартшароит бўлган ҳар қандай яшаш учун мўлжалланган ёки вақтинчалик турар жой масофавий ишловчи ходимнинг иш жойи бўлиши мумкин;
- иш графиги, шу жумладан – иш ҳафтаси муддати ва дам олиш кунлари;
- ходим ва иш берувчи ўртасида электрон ҳужжат алмашиш қандай амалга оширилиши;
- иш берувчи ходимни жиҳозлар ва алоқа воситалари билан таъминлаши ёки таъминламаслиги;

➢ шахсий жиҳозлари, уяли алоқа телефони ва интернетидан фойдаланадиган ходимнинг харажатларини иш берувчи қандай қоплаши;

➢ иш берувчи берган жиҳозлар бузилган тақдирда ходим етказган зарарни қандай қоплаши;

➢ томонларнинг меҳнатни муҳофаза қилиш қоидалари ва шартларига риоя этиш бўйича мажбуриятлари;

➢ ишлаб чиқариш зарурати юзага келган тақдирда ходимни доимий иш жойига ўтказиш шартлари.

Вазиятга қараб қўшимча келишувда қуйидагиларни ҳам қайд этишни тавсия қиламиз:

➢ иш режимини, агар у меҳнат шартномасида кўрсатилганидан фарқланадиган бўлса. Умумий қоидада кўра, масофавий ишловчи ходим иш вақти режимини мустақил равишда белгилайди. Бироқ иш берувчи учун у муайян соатларда ишни бажариши керак бўлса, буни келишувда қайд этиш лозим;

➢ зарур бўлса, ахборотни ҳимоя қилиш воситаларидан фойдаланишга доир алоҳида талабларни;

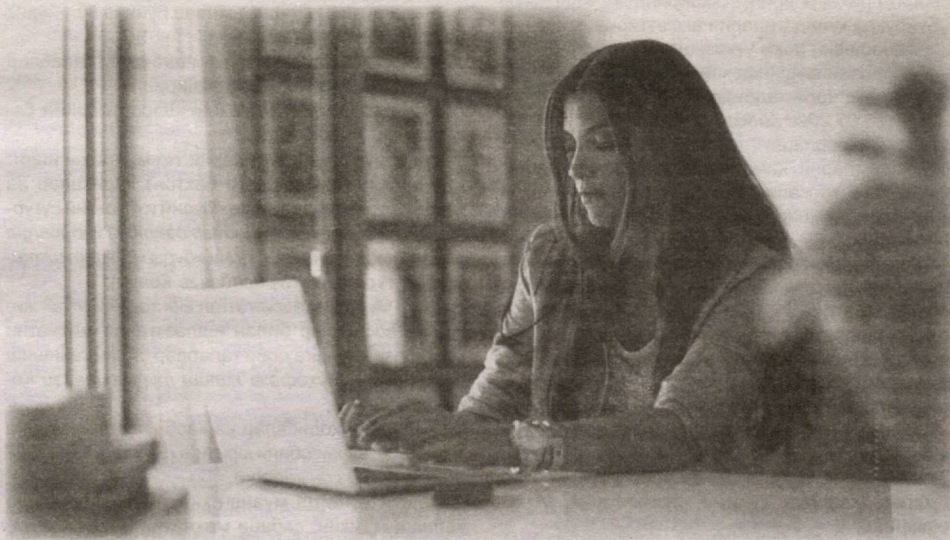
Меҳнат кодекси ва меҳнатга оид ҳуқуқ бўйича бошқа ҳужжатларнинг амал қилиши масофавий ишловчи ходимларга нисбатан татбиқ этилади. Уларнинг бошқа ходимлар сингари ҳуқуқлари кафолатланади. Шу жумладан қуйидагиларга бўлган ҳуқуқи:

- ҳар кун и ва ҳар ҳафта дам олиш;
- иш ҳақини тўлиқ ҳажмда олиш;
- ҳар йилги ҳақ тўланадиган таътил;
- вақтинча меҳнатга қобилиятсизлик нафақасини олиш;
- рағбатлантирувчи тўловлар ва ҳ.к.

ВАЗИЯТ.

Раҳбар масофавий ишловчи ходимни офисга келишга мажбурлай оладими?

Ходимнинг раҳбарият билан алоқа боғлаш тартибини оғзаки равишда келишмай, масофавий ишга ўтказиш тўғрисидаги қўшимча келишув матнида қайд этган мақсадга мувофиқ. Унда масофавий ишловчи ходим баъзи кунларда иш берувчи жойлашган жойдаги офисда ҳозир бўлиш шартлиги кўрсатилмаган бўлса, бунга мажбур бўлмайди. Мазкур шарт келишувда қайд этил-

➢ ходимлар билан ҳужжатлар алмашиладиган корпоратив ёки шахсий почта манзилини;

➢ меҳнат ҳақи миқдорини. Меҳнат мажбуриятлари ҳажми камаймаган бўлса, меҳнат ҳақи миқдори камаймаслиги керак. Бироқ ходим билан келишувга кўра масофавий иш учун бошқа шартларда ҳақ тўланиши мумкин. Масалан, тўлиқсиз иш кун и ёки тўлиқсиз иш ҳафтаси белгиланиши мумкин;

➢ зарур бўлса, ходимга қўйиладиган, иш берувчига унинг хатти-ҳаракатларини назорат қилиш имконини берадиган талабларни. Масалан, – ходимнинг муайян вақтда алоқада бўлиш, қўшимча келишувда кўрсатилган электрон почта манзили орқали хатларни олиш ва уларга жавоб бериш, бажарилган иш ҳақида ҳисоботлар жўнатиш, харажатларни тасдиқловчи ҳужжатларни тақдим этиш, онлайн-йиғилишларда қатнашиш ва бошқа мажбурияти.

маган бўлса, иш берувчи буни талаб қилишга, проғул учун ходимни ишдан бўшатишга ҳақли бўлмайди.

3. Буйруқда нималар ёзилади

Масофавий ишга ўтказиш тўғрисидаги буйруқда уни ташкил этиш учун зарур бўлган хатти-ҳаракатлар белгиланиши керак. Унда қуйидагилар учун топшириқларни акс эттиринг:

- бухгалтерия ёки бош бухгалтер – иш ҳақини қайта ҳисоблаш (зарур бўлса), уни тўлаш тартибини белгилаш (100 фоиз пластик карточкаларга ўтказиш), фойдаланилаётган техник воситалар, уяли алоқа ва интернет учун компенсацияларни ҳисоблаш (бу қўшимча келишувда қайд этилган бўлса);

Масофавий ишга ўтказиш ва аввалги иш режимига қайтишни қандай қилиб тўғри расмийлаштириш мумкин

➤ кадрлар бўлими – кадрларга оид зарур ҳужжатларни расмийлаштириш, ходимларнинг иш вақти ҳисобини юритиш;

➤ маъмурий-ҳўжалик бўлими – ходимларга уйда ишлаш учун техник ва бошқа воситаларни бериш;

➤ IT бўлими – ахборот хавфсизлиги ва махфийлик талабларига риоя этган ҳолда локал ишчи тармоққа масофавий киришни таъминлаш.

Буйруқда ишга жалб этилган ҳар бир бўлинма бажарадиган муайян ишларни батафсил кўрсатсангиз, масъул шахсларда тушунмовчиликларни юзага келтирмай, ортиқча оворагарчиликларсиз масофавий ишга тез ва осон ўтишни таъминлайсиз.

Ҳар бир ходим учун алоҳида масофавий ишга ўтказиш тўғрисида буйруқ чиқариш шарт эмас. Бўлимлар санаб ўтилган ва ўтказилаётган ходимлар рўйхати кўрсатилган ягона буйруқ чиқарилиши мумкин. Буйруққа уни чиқаришга асос бўлган қўшимча келишувларни ҳам илова қилиш лозим.

Буйруқда масофавий ишловчи ходимларнинг иш графигини ҳам акс эттирган маъқул.

Масофавий ишда ходим ишлаш муддати ва тартибини унинг ҳажмидан келиб чиқиб мустақил равишда белгилайди, иш графиги эса томонларнинг келишувига кўра белгиланади (*Низомнинг 8-б.*). Ишни ўз ҳолига ташлаб қўймаслик учун иш ҳажмларини белгилаш ва унинг бажарилишини назорат қилишни ўтказилаётган ходимларнинг бевосита раҳбарларига топширинг.

Буйруқда қуйдагиларни акс эттириш мумкин:

- масофавий ишга ўтказиш учун асослар: ВМнинг «Коронавирус инфекцияси тарқалишига қарши қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарорининг (23.03.2020 йилдаги 176-сон) 2-б., Махсус комиссия қарорлари;

- ходимларни ҳимоя қилиш ва коронавирус инфекцияси тарқалишига йўл қўймаслик чораси сифатида ходимларнинг масофавий иш режимига ўтказилиши;

- янги шартларда ишлашга ўтказилаётган бўлимлар ёки ходимлар (Ф.И.О. иловада кўрсатилиши мумкин);

- ўтказилаётган ходимларнинг меҳнат мажбуриятлари ҳажми, лавозим ва маошлари сақланиб қолиши ёки ўзгариши;

- ўзаро электрон ҳамкорлик қилиш тартиби;
- ходимлар зарур жиҳозлар, алоқа воситалари ва бошқалар билан таъминланиши;

- ташкилий тадбирлар ва улар учун масъул шахслар (кадрлар бўлими, бухгалтерия, IT ва бошқалар);

- масофавий ишга ўтказилаётганлар учун иш режими.

Ходимларни буйруқ билан тилхат олиб таништиринг.

Фақат битта ёки бир нечта ходим масофавий ишга ўтказилаётган бўлса, қўшимча келишувлар ва хоҳишга кўра, ходимларнинг аризалари асос бўлган индивидуал буйруқларни расмийлаштириш мумкин.

4. Қатъий иш графиги белгиланган бўлса

Масофавий ишловчи ходим иш вақтини ўз хоҳишига кўра тақсимлаши инobatта олиниб, у бажарган иш учун бир ҳисса миқдоридан иш ҳақи тўланади.

Иш вақтидан ташқари иш, дам олиш ва байрам кунларидаги иш, шунингдек тунги вақтдаги иш учун меҳнатга ҳақ тўлаш шартлари унга нисбатан татбиқ этилмайди (*Низомнинг 9-б.*).

Бундай ходимларни уйда бўлганликлари учун куну тун ишлашга мажбурламай, уларга оқилона бажариш муддати белгиланган вазифаларни топшириш кераклигини ҳисобга олинг.

Масофавий ишловчи ходим учун қатъий белгиланган иш графиги (масалан, соат 9.00 дан 17.00 гача) белгиланган бўлса, унинг иш соатларидан ташқари вақтда ишга жалб этилиши иш вақтидан ташқари иш деб баҳоланиши мумкин. Тегишсинча, бунинг учун унга икки ҳисса миқдоридан ҳақ тўланиши ёки иш вақтидан ташқари бажарилган иш соатларига тенг келадиган миқдорда отгул берилиши лозим. Ходимнинг графикада белгиланган соатларда иш жойида бўлмаслиги прогул деб ҳисобланиши мумкин.

5. Меҳнатни муҳофаза қилиш

Масофавий ишловчи ходимларга нисбатан меҳнатни муҳофаза қилиш қоидалари бирмунча «кесилган» тусда бўлса ҳам татбиқ этилади.

Қуйдагиларни амалга оширмаслик мумкин:

- меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича йўл-йўриқ бериш;

- меҳнатни муҳофаза қилишга доир талаблар борасидаги билимларни текшириш;

- иш жойларидаги меҳнат шароитларини баҳолаш.

Иш берувчи қуйдагиларни таъминлаши шарт:

- ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисалар ва касб касалликларидан мажбурий ижтимоий сугурталаш («Ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисалар ва касб касалликларидан мажбурий давлат ижтимоий сугуртаси тўғрисида»ги Қонун);

- иш берувчи тавсия этган ёки тақдим этган жиҳоз ва воситалар билан ишлаётганда меҳнатни муҳофаза қилишга доир талаблар билан танишиш («Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги Қонуннинг 23-м.);

- бахтсиз ҳодисалар ва касб касалликларини текшириш ва ҳисобини юритиш (*ВМнинг 6.06.1997 йилдаги 286-сон қарори*).

Сўнги ҳолатда муайян қийинчиликлар юзага келиши мумкин, сабаби меҳнатни муҳофаза қилишга доир умумий қоидалар анъанавий ишлаш шаклига, ходим иш берувчи ташкилот ҳудудида меҳнат мажбуриятларини бажаришига мўлжалланган. Масалан, масофавий ишловчи ходим билан рўй берган бахтсиз ҳодиса ишлаб чиқаришга тааллуқли эканини исботлаш жуда мушкул. Бундан ташқари, ҳодиса қай вақтда рўй бергани аниқлаш қийин, сабаби масофавий ишда иш вақти одатда аниқ чегараланмаган бўлади, бу ишлаш мақсадида ва шахсий манфаатларни кўзлаб амалга оширилган фаолиятни чегаралашни қийинлаштиради.

6. Қандай қилиб одатдаги иш режимига қайтиш мумкин

Масофавий ишга ўтказиш айнан қандай расмийлаштирилганига қараб қайтиш сценарийси ҳар хил бўлиши мумкин.

Қўшимча келишувда қуйидагича ўтказиш белгиланиши мумкин:

- номуайян муддатга – «коронавирус инфекцияси пандемияси даврида»;

- муайян муддатга – «2020 йил 25 мартдан 25 июнгача»;

- муайян ҳодиса рўй бергунига қадар – «шахсий автотранспортдан фойдаланишга расман рухсат берилгунча», «жамоат транспорти ҳаракатланиши расман тиклангунча» ва ҳ.к.

Охириги 2 та ҳолатда ходимларни масофавий ишдан офисдаги ишга қайтариш учун яна битта қўшимча келишув тузиш керак эмас. Муайян сана ёки муайян ҳодиса бошланиши иш жойларига чиқиш учун асос бўлади.

Шунга қарамай, аниқ санадан бошлаб аввалги иш жойига қайтиш тўғрисида ходимларни огоҳлантириш ортиқчалик қилмайди. Буни электрон почта орқали хат йўллаб амалга ошириш мумкин.

Номуайян муддатга ўтказиш расмийлаштирилган бўлса, «қайтарувчи» қўшимча келишув тузмасдан бошқа илож йўқ.

Қайтиш тўғрисидаги қўшимча келишувда (*намунани buxgaltet.uz сайтида кўриш мумкин*) ходимларнинг иш режими ва иш жойи ўзгарадиган санани кўрсатинг. Унда масофавий иш режимини белгилловчи аввалги қўшимча келишув бекор қилинганини ҳам қайд этинг.

Барча ҳолларда ходимларни масофавий ишдан қайтариш учун аввалги жойларда ишни тиклаш тўғрисида буйруқ (*намунани buxgaltet.uz сайтида кўриш мумкин*) чиқариш керак. Буйруқда қуйдагиларни кўрсатинг:

- масофавий иш бекор қилинганлиги далили;
- бекор қилинган сана;
- жалб этилган ходимлар.

Ходимларни бундай буйруқ билан ҳар қандай қулай усулда: электрон почта, мессенжерлар орқали ва ҳ.к. таништириш зарур. Ходимлар иш жойларига қайтган заҳоти буйруқ билан танишганликларидан гувоҳлик берувчи «жонли» имзоларини олиш лозим.

Барча чекловлар олиб ташланмасдан фаолиятингизни тиклаётган бўлсангиз, иш қуйидаги мажбурий карантин чораларининг барчасига риоя этган ҳолда ташкил этилаётганини буйруқда кўрсатиб ўтинг (*ВМнинг 176-сон қарори 3-б. «г» кичик банди*):

- ходимлар ва ташриф буюрувчилар фақат тиббий ниқобларда киритилиши;

- дезинфекцияловчи воситалар қўлланилиши;

- ходимларнинг тана ҳарорати ўлчаниши;

- коронавирус инфекциясига чалингани аниқланган ходим бўлган барча жойлар дезинфекция қилиниши, у мулоқот қилган шахслар ҳақида санитария назорати органларига маълумот берилиши.

Вақтинчалик санитария қоидалари ва мەъёрларини ўрганнг (Санитария бош врач томонидан 11.05.2020 йилда тасдиқланган 0372-20-сон СанПИН). Ишлаб чиқариш корхонаси, савдо шохобчаси, умумий овқатланиш корхонаси ёки хизмат кўрсатиш соҳаси объектида фаолият юритсангиз, бу айниқса муҳим аҳамиятга эга. Ходимларни иш жойларига қайтараятганда барча санитария талабларига риоя этишингиз шарт.

Бош бухгалтер ФХШ бўйича ишлай оладими?

Жисмоний шахс 2 та кичкина корхонада – ҳар бирида 0,5 ставкадан бош бухгалтер бўлиб ишлайди. Бунда фуқаролик-ҳуқуқий шартнома (ФХШ) бўйича яна битта фирмага бош бухгалтер бўлиб ишга жойлашиши мумкинми? Умуман олганда, бош бухгалтер ФХШ бўйича ишлай оладими? Меҳнатга оид ҳуқуқ бўйича «Норма» эксперти Ленера Хикматова ва юридик масалалар бўйича эксперт Альберт Сафин бош бухгалтер ишга жойлашишининг ўзига хос хусусиятлари ҳақида тушунтириш бердилар.

Компания раҳбари бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоботини ташкил этиш учун ўз хоҳишига кўра қуйидаги ҳуқуққа эга («Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида»ги Қонуннинг 11-м.):

- ўз бухгалтерия ҳисоби хизматини ташкил этиш;
- шартнома асосида жалб қилинган бухгалтер хизматидан фойдаланиш;
- бухгалтерия ҳисобини юриктиши ихтисослаштирилган ташкилотга (аудиторлик ташкилотлари, солиқ маслаҳатчилари ташкилотлари ва уставида тегишли хизматни кўрсатиш назарда тутилган бошқа ташкилотлар) шартнома асосида юклаш;
- бухгалтерия ҳисобини мустақил юритиш.

Бунда шартнома асосида жалб қилинган бухгалтер компанияда бош бухгалтер бўлиб ишлаши эмас, айнан бухгалтерия ҳисоби соҳасида хизмат кўрсатишини ёдда тутиш лозим.

Асосий фарқланишлар

Бош бухгалтер – Классификатор бўйича лавозим (Классификаторга 2-илова, ВМнинг 4.10.2017 йилдаги 795-сон қарори билан тасдиқланган), у меҳнат шартномаси тузилишини тақозо этади.

Ўз навбатида, жисмоний ва юридик шахслар ўз ҳуқуқ ва мажбуриятларини, башарти ушбу ҳуқуқ ва мажбуриятлар қонун ҳужжатларига зид бўлмаса, шартнома асосида белгилашда эркиндирлар (ФК 1-м. 2-қ.).

Шундай қилиб, бухгалтер билан ФХШ тузиш мумкин, бироқ – ходим каби бош бухгалтер сифатида эмас, балки ҳақ эвазига хизмат кўрсатиш шартномаси бўйича ижрочи сифатида.

Ҳақ эвазига хизмат кўрсатиш шартномаси бўйича ижрочи буюртмачининг топшириғи билан ашёвий шаклда бўлмаган хизматни бажариш, буюртмачи эса унинг учун ҳақ тўлаш мажбуриятини олади. Ҳақ эвазига хизмат кўрсатиш қондалари алоқа хизмати, тиббиёт, ветеринария, аудиторлик, маслаҳат, ахборот хизматлари, таълим бериш, сайёҳлик хизмати ва қонун ҳужжатлари билан тақиқланмаган бошқа хизматлар кўрсатиш шартномаларига татбиқ этилади (ФК 703–708-моддалари).

Бунда меҳнат шартномаларини юзаки равишда фуқаролик-ҳуқуқий тусдагиларига алмаштириш керак эмас, сабаби бу ҳолда улар меҳнат муносабатларининг яширин шакли деб тан олинб, буюртмачи-иш берувчи учун ҳар хил салбий оқибатларни (маъмурий жарима, қўшимча солиқ ҳисоблаш) келтириб чиқариши мумкин.

Бухгалтер учун ФХШ

ФХШни расмийлаштираётганда шартнома предмети аниқ шакллантириш ва меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг «ходим», «лавозим», «иш ҳақи», «ишга қабул қилиш», «синов муддати», «меҳнат шартномасини бекор қилиш», «иш режими» сингари ва бошқа атамаларини қўлламаслик лозим.

Фуқаролик-ҳуқуқий шартнома бўйича, меҳнат шартномасидан фарқи равишда, муайян муддатларда индивидуал-аниқ вазифа (топшириқ, буюртма ва б.) бажарилади, яқиний меҳнат натижаси эса унинг предмети бўлиб хизмат қилади. Масалан, тайёрланган бухгалтерия ҳисоботи, иш ҳақи, хизмат сафари харажатлари, таътил пули ҳисоб-китоби ва ҳ.к.

Меҳнат шартномаси бўйича бухгалтер иш кунни давомида ўз фаолият соҳасига оид ҳар қандай операцияларни бажарса, фуқаролик-ҳуқуқий тусдагиси бўйича – иш кунига боғланмай, фақат буюртмачи топширган индивидуал-аниқ ишни бажаради.

Меҳнат шартномасининг ФХШдан амалий фарқи шундаки, меҳнатга оид ҳуқуқий мажбуриятлар – Меҳнат кодекси билан, фуқаролик-ҳуқуқий тусдаги шартномалардан келиб чиқадиганлари эса Фуқаролик кодекси билан тартибга солинади.

ФХШ тузаётганда қуйидагиларни кўрсатинг:

➢ бухгалтер кўрсатадиган хизматлар рўйхати (шартномага илова шаклида ёки оддий рўйхат кўринишида расмийлаштириш мумкин. Масалан: «барча регистрлар бўйича бухгалтерия ҳисобини юритиш, ходимларнинг иш ҳақини ҳисоб-китоб қилиш, солиқлар ва йиғимларни ҳисоб-китоб қилиш, солиқ, молиявий ва статистика ҳисоботларини тузиш»);

➢ бажарилган хизматларни топшириш муддатлари (масалан, «ҳисоботларни тайёрлаш ва топшириш Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонун ҳужжатлари билан белгиланган муддатларда амалга оширилади»);

➢ ижрочиға ҳақ тўланиши (ҳақ қатъий белгиланган ойлик сумма ёки ҳар битта тайёрланган ҳужжат бўйича нархлар кўринишида белгиланиши мумкин);

➢ натижаларнинг бажарилган ишлар далолатномаси билан расмийлаштирилиши;

➢ ижрочиға зарур асбоб-ускуналар, материаллар тақдим этилиши ва ахборотнинг очиб берилиши;

➢ буюртмачи ва ижрочининг жавобгарлиги (пеня ёки жарима шаклида).

Олий маълумотли бўлиш ва стажга эга бўлиш ҳақидаги талаблар

Мажбурий аудиторлик текширувидан ўтиши керак бўлган корхоналар учун олий маълумот ва муайян иш стажига эга бўлиш талаб қўйидагиларга нисбатан татбиқ этилади («Аудиторлик фаолияти тўғрисида»ги Қонуннинг 10-м., «Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида»ги Қонуннинг 12-м.):

➢ бош бухгалтер – штатдаги ходим;

➢ шартнома асосида бухгалтерия ҳисобини юртивчи ихтисослаштирилган ташкилот ходими.

Сизга ФХШ асосида бухгалтерия ҳисоби бўйича хизматларни кўрсатаётган жисмоний шахсга (ихтисослаштирилган ташкилот ходими эмас) ушбу талаблар татбиқ этилмайди.

Тўлиқ моддий жавобгарлик тўғрисида шартнома

Шуни билиш лозимки, сиз ФХШ бўйича бухгалтер билан тўлиқ моддий жавобгарлик тўғрисида шартнома туза олмайсиз. У фақат меҳнат шартномаси бўйича ишлайётган, пул ёки товар қимматликларига хизмат кўрсатиш функционал мажбуриятларига кирадиган компания ходими билан тузилади (МКнинг 203-м. 1-қ.).

Бундай шартномаларни тузиш мумкин бўлган ходимлар тоифалари рўйхати жамоа шартномасида ёки ходимларнинг вакиллик органи билан келишувга кўра белгиланади. Жамоа шартномаси эса – корхонадаги иш берувчилар ва ходимлар ўртасидаги меҳнат, ижтимоий-иқтисодий ва профессионал муносабатларни тартибга солинадиган норматив ҳужжат (МКнинг 29-м.). Яъни моддий жавобгарликнинг юклатилиши меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатлари нормалари билан тартибга солинади, шу сабабли фуқаролик-ҳуқуқий тусдаги шартномага нисбатан қўллаб бўлмайди.

Бироқ ФХШ бўйича жалб қилинадиган бухгалтерга зарур асбоб-ускуналар бут сақланишини таъминлаш шarti билан вақтинча топширилиши мумкин. Бу ҳақдаги шарт шартноманинг ўзида қайд этилади.

Бошланғич ҳужжатларни имзолаш ҳуқуқи

Компания раҳбарининг ўзи ёки унинг томонидан белгиланадиган шахслар молиявий ва бошқа ҳисоботларни, кредит ва ҳисоб-китоб мажбуриятларини,

шунингдек пул, товар-моддий ва бошқа бойликларни қабул қилиш ва топшириш учун ҳужжатларни имзолаш мумкин. Директор имзолаш ҳуқуқига эга бўлган шахсларнинг 2 та рўйхатини тасдиқлайди. Биринчи рўйхатга – корхонада раҳбарлик функцияларини, иккинчисига бухгалтерия ҳисоби ва молиявий бошқарув функцияларини бажарадиган шахслар қиради («Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида»ги Қонуннинг 13-м. 1-қ.). ФХШ бўйича бухгалтер компания ходими ҳисобланмаслиги ва меҳнат функциясини бажармаслиги, балки хизматлар кўрсатиши сабабли у бошланғич ҳужжатларни имзолаш ҳуқуқига эга эмас деб ўйлаймиз.

Бироқ қонун ҳужжатларида раҳбарнинг, мисол учун, ФХШ бўйича (ФКнинг 134, 138-моддалари) бухгалтерга корхона ЭРИсини бериб, солиқ ҳисоботини топшириш учун ишончнома расмийлаштириши тақиқланмаган. Ёдингизда бўлсин: бу ҳолда тўғри ва ўз вақтида топширилган ҳисобот учун бутун жавобгарлик раҳбарнинг зиммасига юклатилади.

ЭРИ ёрдамида юридик шахс номидан кўп ишларни бажариш мумкин. Шу сабабли ишончнома расмийлаштираётганда бухгалтерга ЭРИ айнан нима учун берилганлигини кўрсатинг. Масалан: «ЭРИдан фақат солиқ органларига ҳисобот топшириш учун фойдаланилади».

ЭРИдан фойдаланиб қонунбузарликка йўл қўйилган бўлса, жавобгарлик ташкилот раҳбари зиммасига юклатилади («Электрон рақамли имзо тўғрисида»ги Қонуннинг 10, 11-моддалари).

ЭРИдан ҳуқуққа зид (ишончномада белгиланган ваколатларга акс) равишда фойдаланиш натижасида ташкилотга зарар етказилган бўлса, бухгалтер бунинг учун ФХШ доирасида ташкилот олдида жавобгар бўлади.

ФХШ бўйича бухгалтердан жарима

Бухгалтерия ҳисобини юритмаганлик ёки уни қонунбузарликка йўл қўйган ҳолда юритганлик учун мансабдор шахс (МЖТКнинг 15-м. 2-қ., 175-1-м.) маъмурий жавобгарликка тортилади.

Бунинг устига, айрим қонунбузарликлар учун нафақат мансабдор шахсга, балки корхонанинг ўзига ҳам жарима солинади:

➢ солиқ ҳисоботини ўз вақтида топширмаганлик (СКнинг 220-м.);

➢ солиқ базасини яширганлик (СКнинг 223-м.);

➢ ҚҚС қисмида ҳисобварақ-фактураларни расмийлаштириш тартибини бузганлик (СКнинг 225-м.);

ФХШ бўйича бухгалтер корхонанинг мансабдор шахси ҳисобланмаслиги сабабли у маъмурий жавобгарликка тортилмайди. Барча оқибатлар учун раҳбар ёки корхонанинг ўзи жавоб беради.

Бироқ хизмат кўрсатиш шартномасини бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик натижасида етказилган зарарларни қоплаш мажбуриятини ФХШ бўйича бухгалтер зиммасига юклаш мумкин. Бу ҳолда зарарлар тўлиқ ҳажмда, бироқ шартнома бўйича хизматлар қийматининг 2 бараваридан ортиқ бўлмаган миқдорда қопланади. Ихтисослаштирилган ташкилот (масалан, аудиторлик ташкилоти) компанияда бухгалтерия ҳисобини юритиш билан шуғулланадиган бўлса, у билан тузилган шартномада ундан ҳам ортиқ жавобгарликни белгилаш мумкин (ФКнинг 706-м. 1, 2-қисмлари).

ЙХҚни бузганлик учун жарималар: юридик шахслар учун йўл-йўриқлар

Агар юридик шахсга тегишли автомобиль ЙХҚ бузилиши билан «камерага тушган» бўлса, жарима ташкилотга келади. Мазкур кўнгилсиз вазиятда нима қилиш лозимлигини юридик масалалар бўйича «Норма» эксперти Олег ЗАМАНОВнинг йўл-йўриқларида ўқинг.

Хуқуқбузарликлар қандай қайд этилади

Айни пайтда йўл ҳаракати қоидаларининг (ВМнинг 11.12.2000 йилдаги 472-сон қарори билан тасдиқланган) бузилиши қуйидагилар томонидан қайд этилади:

а) ҳодиса рўй берган жойда ДЙХХХ ходимлари томонидан;

б) махсус автоматлаштирилган фото ва видео қайд этиш техник воситалари томонидан:

➢ йўлларда ўрнатилган камералар – улар айрим хуқуқбузарликларни қайд қилиш учун дастурланган;

➢ ҳаракатнинг бошқа иштирокчилари автосига ўрнатилган видеорегистраторлар – ҳар қайси автоҳаваскор ДЙХХХга eJagta.uz сайти орқали хуқуқбузарлик акс этган ёзувни юбориши ва мукофот олиши мумкин (Низом, ВМнинг 20.09.2018 йилдаги 747-сон қарори билан тасдиқланган).

Биринчи ҳолатда ҳаммаси тушунарли – ким бевосита рўлдан бўлган бўлса, ўшани расмийлаштирилади. Инспектор жойида ҳайдовчининг шахсини ўрнатади ва баённома тузади, ҳайдовчи-хуқуқбузар эса ҳужжатнинг 3 та жойига имзо чекади (Баённома, Йўриқномага 1-илова, АВ томонидан 5.07.2011 йилда 2240-сон билан рўйхатдан ўтказилган). Мазкур ҳолатда авто кимга тегишлилиги муҳим эмас.

Бироқ автоматлаштирилган қайд этиш билан иш бошқача бўлади. Бу ҳолда жавобгарлик жисмоний шахс ёки юридик шахснинг транспорт воситасидан фойдаланиш учун масъул бўлган шахси – мулкдор зиммасида бўлади (МЖТКнинг 17-1-м. 1, 2-қисмлари). Бу ерда маъмурий баённома тузилмайди – дарҳол жарима солиш тўғрисида қарор чиқарилади (Йўриқномага 1-1-илова). Бунда хуқуқбузар шахсан ҳозир бўлмайди.

Қарор электрон ҳужжат шаклида расмийлаштирилади. Уни тузган ваколатли ходим уни ўзининг ЭРИ билан тасдиқлайди. Қоғозга чоп этилган нусхаси 3 кун ичида буюртма почта жўнатмаси билан авто мулкдорининг яшаш жойи ёки жойлашган жойи манзили бўйича жўнатилади.

«Бахт хати»ни олган юридик шахс қандай йўл тутиши керак?

ВАЗИЯТ.

Хуқуқбузар – авто тегишли бўлган ташкилотнинг ходими

Қуйидаги алгоритмга риоя қилишни тавсия қиламиз:

1. Транспорт воситасидан фойдаланиш учун масъул бўлган шахсни аниқланг. Хуқуқбузарлик пайтида автомобиль бошқарувида бўлган ходим назарда тутилмоқда. Қоидага кўра, бу – ҳайдовчи, бироқ, масалан, раҳбарнинг ёрдамчиси ёки исталган бошқа ходим бўлиши мумкин.

Шу боис кадрлар бўлиминдан русуми ва давлат рақами жарима солиш тўғрисидаги қарорда кўрсатилган автомобиль кимга бириктирилганлиги сўраб билинг. Мазкур масъул ходим кўрсатилган санада меҳнат таътилида ёки касаллик таътилида, сабабсиз ишда бўлган ёки бўлмаганлигини, аниқлаштиринг. Агар ушбу кунда у ишламаган бўлса, у ҳозир бўлмаганда мажбуриятлари кимга юклатилганлиги ва тегишинча, авто кимга бириктирилганлигини ойдинлаштиринг.

2. Жавобгарни аниқлаб, унга қарор нусхасини имзо қўйдириб топшинг. Қарор нусхаси унга қуйидагиларни амалга ошириш учун зарур бўлади:

➢ кўрсатилган суммани қарор чиқарилган кундан эътиборан 60 кун ичида тўлаш учун (МЖТКнинг 332-м. 4-қ.). Бунда, хуқуқбузар унга қарор топширилган кундан бошлаб 15 кун ичида жарима миқдорининг 70%ини ихтиёрий равишда тўлаган тақдирда (МЖТКнинг 332-1-м. 1-қ.), у жариманинг қолган қисмини тўлашдан озод қилинади. Белгиланган муддат ўтгандан кейин, қарор мажбурий ижро этишга узатилади, транспорт воситаси эса ижро ишини юритиш тугагунга қадар ушлаб турилади (МЖТКнинг 291-м. 3-қ., 333-м. 1-қ.). Машина бутун бу вақтда жарима майдонида бўлади (Низом, ВМнинг 25.05.2011 йилдаги 149-қарорига 1-илова);

➢ шикоят бериш – қарор бўйича ўз эътирозларининг унда кўрсатилган телефон рақами орқали иш куну соат 09.00 дан 22.00 гача хабар қилишингиз мумкин. Ёзма шикоятни юқори турувчи органга (мансабдор шахс) ёки маъмурий судга 10 кун муддатда топшириш мумкин. У қўриб чиқилгунга қадар жарима ундиритиш тўғрисидаги қарорни ижро этиш тўхтатиб турилади (МЖТКнинг 318-м. 1-қ.).

3. Оқибатлар эҳтимолининг жиддийлигини инобатга олган ҳолда, ходим-хуқуқбузар томонидан ўзининг жаримани тўлаш бўйича мажбуриятини бажаришини назорат қилинг. Ундан квитанция нусхасини талаб қилинг.

Сиз, иш берувчи ва автомобиль мулкдори сифатида қарор устидан шикоят берилган ҳолатда иш бўйича иш юритишдан хабардор бўлишингиз лозим. Шикоятни қўриб чиқиш якунлари бўйича қабул қилинган қарорни албатта ўрганиб чиқинг.

Ёдда тутинг, агар:

➢ қарор ўзгарттиришсиз, шикоят эса – қаноатлантирилмасдан қолдирилган бўлса, ходим дастлаб ёзилган жаримани у қарор қабул қилинганлиги тўғрисида хабардор қилинган кундан эътиборан 30 кун давомида тўлаши шарт;

➢ қарор бекор қилинган ва иш янгидан қўриб чиқишга йўналтирилган бўлса – иш илгари содир этилган хуқуқбузарликлар такрорлигини инобатга олган ҳолда умумий асосларда қўриб чиқилади. Демаки, агар ходим охириги йил учун худди шундай ЙХҚ бузилиши учун маъмурий жазога тортилган бўлса, якуний қарор қатъийроқ бўлиши мумкин: оширилган жарима ёки ҳатто бошқариш хуқуқидан маҳрум қилиш (МЖТКнинг 128-м. 4-қ., 128-1-м. 2-қ., 128-3-м. 4, 5-қисмлари, 128-5-м. 3-қ., 128-6-м. 2-4-қисмлари);

➢ қарор бекор қилинса ва иш бўйича иш юритиш

тугатилса – ходим тўлиқ реабилитация қилинади ва тегишинча, сизга хатар ҳам бўлмайди.

4. Ходимни интизомий жавобгарликка тортиш масаласини қўриб чиқинг. ЙХҚга риоя қилиш – транспорт воситасидан фойдаланиш топширилган ходимнинг лавозим мажбурияти. Бу унинг меҳнат шартномаси, лавозим йўриқномаси ёки компаниянинг бошқа локал ҳужжатида қайд этилган бўлиши керак.

Маъмурий жаримани тўлаш ходимни иш берувчи олдида жавобгарликдан озод қилимайди. Ундан қарорда баён этилган хуқуқбузарлик ҳолати юзасидан ёзма тушунтиришни сўранг.

Шундан кейин вазиятга қараб иш кўринг:

1. Ходим хуқуқбузарлик ҳолатини ўзини ёки ўз айбини рад этади ва қарор устидан шикоят беришни кўзламоқда – ваколатли орган (мансабдор шахс) томонидан шикоят қўриб чиқилишини ва иш бўйича якуний қарорни кутинг. Лекин инобатга олинг, ходимни интизомий жазога қилмиш аниқланган кундан эътиборан бир ойдан кечиктирмасдан тортишингиз мумкин.

2. Ходим айбига иқдор бўлди ёки ёзма тушунтиришлар беришдан бош тортди, бироқ жаримани тўлади, бу айбни тан олишга тенг бўлади. Бу ҳолатда унга қуйидаги интизомий жазолардан бирини қўллаш мумкин бўлади: ҳайфсан, жарима ёки меҳнат шартномасини бекор қилиш (МКнинг 181-м.).

Интизомий чоралардан қайси бирини қўллашни содир этилган қилмишнинг оғирлиги, унинг содир этилиши ҳолати, олдинги иши ва ходимнинг ўзини тутишидан келиб чиқиб ҳал қилинг (МКнинг 182-м. 3-қ.). Шунингдек, мазкур ҳолатда у томонидан содир этилган маъмурий хуқуқбузарликнинг ижтимоий хавфлилик даражасини ҳам инобатга олинг.

Масалан, сўнгги чора – ишдан бўшатишга – ЙХҚ бузилиши йўловчилар ёки трафикнинг бошқа иштирокчилари ҳаёти ёки саломатлигига ҳақиқий хавф солса («қизилга» ҳаракатланиш, «қарама-қарши» томонга чиқиш, тезликни ошириш ва ҳ.к.) муружаат қилиш мақсадга мувофиқ бўлади. Айниқса – агар ҳайдовчи транспорт воситасини бошқариш хуқуқидан маҳрум этилса (МЖТКнинг 128-м. 4-қ., 128-1-м. 2-қ., 128-3-м. 4, 5-қисмлари, 128-4 м. 4-қ., 128-5-м. 3-қ.).

Шуни ёдда тутинг, мазкур ҳолатда ходим билан меҳнат шартномасини қуйидаги иккита асосдан бири бўйича бекор қилиш мумкин:

➢ МКнинг 100-моддаси, 2-қисми 3-банди – ходимнинг ўз меҳнат вазифаларини мунтазам равишда бузганлиги. Интизомий ёки моддий жавобгарликка тортилган кундан эътиборан бир йил мобайнида ходим томонидан қилмиш такроран содир қилинган тақдирда бунинг имконияти бор;

➤ МКнинг 100-моддаси, 2-қисми 4-банди – ходимнинг ўз меҳнат вазибаларини бир марта қўпол равишда бузганлиги. Бир марта қўпол равишда бузилган ҳуқуқбузарликлар рўйхатини ички меҳнат тартиби қоидалари ёки корхона мулкдори ва раҳбари билан тузилган меҳнат шартномаси ўз ичига олган бўлиши керак.

5. Сиз ходимнинг айбли ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) муносабати билан тўлашнингизга тўғри келган ортиқча тўловлар суммасини ҳисобланг. Масалан – сизнинг манфаатларингизни ифода қилиш ва ҳимоя қилиш учун ёлланган адвокатнинг гонорари, эвакуатор, жарима майдони хизматлари ва ҳ.к. Қонунга биноан – бу ходим томонидан сизга етказилган ва сизга у томондан қўланиши шарт бўлган зарар (МКнинг 198-м. 2-қ.).

Кўйидаги жиҳатларни инобатга олинг:
➤ етказилган зарар миқдори ҳақиқий йўқотишлар бўйича бухгалтерия ҳисоби маълумотлари асосида белгиланади, ходимнинг ўртача ойлик иш ҳақи миқдори доирасида сўндирилади (МКнинг 201-м. 1-қ., 205-м. 1-қ.);

➤ агар сумма ўртача ойлик иш ҳақи миқдори-дан ошмаса, зарар иш берувчининг аниқланган кундан эътиборан бир ой мобайнида чиқарилган фармойиши (буйруғи) бўйича ундирилади. Бошқа ҳолатда (сумма – каттароқ бўлса ёки бир ой ўтган бўлса) – суд тартибиде ундирилади.

Юридик шахс ходим учун жаримани тўлаши мумкинми?

Ўзбекистонда маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган пайтда 16 ёшга тўлган шахслар маъмурий жавобгарликка тортилади (МЖТКнинг 13-м.). Ундирув ҳам персоналлаштирилган: тайинлашда ҳуқуқбузарнинг шахси ва унинг айбдорлиги даражаси инобатга олинади (МЖТКнинг 30-м. 2-қ.). Маъмурий жазонинг мақсади – шахсни қонунларга риоя этиш ва уларни ҳурмат қилиш руҳида тарбиялаш (МЖТКнинг 22-м.).

Ҳатто ҳуқуқбузарлик субъект – юридик шахс томонидан содир этилган тақдирда ҳам (масалан, солиқ тўлашдан бўйин товлаш ва ҳ.к.), жавобгарлик унинг мансабдор шахслари зиммасида бўлади (МЖТКнинг 15-м.). Юридик шахсга тегишли бўлган автомобилда ЙХҚни бузганлик учун эса, ойдинлаштириганимиздек, ундан фойдаланиш топширилган шахс жавоб беради. Яъни жарима ҳар қандай ҳолатда ҳам ташкилотдан эмас, балки жисмоний шахсдан ундирилади.

Шунингдек, масала маъмурий ҳуқуқий муносабатлар нуқтаи назаридан бўлганлиги боис, фуқаролик мажбуриятларини (кафиллик, қарзни ўтказиш ва ҳ.к.) таъминлаш ёки бекор қилишни бу ерда қўллаб бўлмайди. Бошқача айтганда, юридик шахсда ўз ходимлари учун маъмурий жарималарни тўлаш учун юридик асослар мавжуд эмас.

Бунда қўйидагиларни ҳам инобатга олиш мақсадга мувофиқ:

➤ жаримани сўндириш учун етарли даражада узоқ муддат берилади – 60 кун. Ушбу муддат давомида ходим тўлашни лозим бўлган иш ҳақини роппа-роса 4 марта олиши керак (МКнинг 161-м. 1-қ.);

➤ жаримани тўлаш ҳеч қандай меҳнат талаб қилмайди – банкка бориш ва навбатда туриш, қандайдир қоғозларни тўлдириш зарурати йўқ. Ҳозирги

кунда бунинг учун смартфон етарли. Click, PayMe тўлов тизимлари тегишли имкониятларни рақиб қилмоқда.

Лекин бу ходимни ўз ҳолига ташлаб қўйиш мумкин дегани эмас. Вазият турлича шаклланиши мумкин. Масалан, ҳайдовчи тўлиқсиз иш вақти шартларида ишлаётган бўлиши ва жарима суммаси унинг иш ҳақидан ошиши мумкин. Ёки қарорнинг етиб келиши чўзилиб кетди, жарима тўлаш учун кам вақт қолди, «ойликка» ҳали узоқ. Унутманг, 60 кунлик муддат ўтгандан кейин, сизнинг автомобилнинг жарима майдонига тушиши мумкин. Эҳтимол, корхонада етарли маблағ бўлган ҳолда ходимга ёрдам берган маъқулдир.

Бу ҳолатда ходимга – ҳуқуқбузарга қарзни расмийлаштиринг. Шартномани тузишда қўйидаги жиҳатларга эътибор қаратинг:

➤ қарз, мазкур ҳолатда – мақсадли: суммаси жаримани сўндиришга йўналтирилиши керак. Пуллар мақсадига кўра ишлатилишини назорат қилинг. Ушбу шарт бажарилмаганлиги учун жавобгарлик тўғрисида банд қиритинг.

МИСОЛ. Шартноманинг қарзнинг мақсади ва жавобгарлик тўғрисидаги шартлари

1.3. Мазкур қарз шартномаси олинган маблағлар Қарз олувчи томонидан қўйидаги мақсадлар учун фойдаланилиши шартли билан тузилган (мақсадли қарз): 2020 йил 15 майдаги GA 0000000001-сон жарима солиш тўғрисидаги қарор асосида 669 000 (олти юз олти миш тўққиз минг) сўм миқдориде маъмурий жаримани тўлаш.

1.4. Қарз олувчи томонидан мазкур шартноманинг 1.3-бандида кўрсатилган қарз суммасидан мақсадли фойдаланиш тўғрисидаги шарт бажарилмаган тақдирда, Қарз берувчи Қарз олувчидан қарз суммасини муддатидан олдин қайтариш ва тўлашни лозим бўлган фоизларни тўлашни талаб қилишга ҳақли.

➤ қарз ходимнинг иш ҳақидан ушлаб қолиш йўли билан қайтарилишини айтиб ўтинг. Унутманг, иш ҳақини ҳар гал тўлаш вақтида ушлаб қолинадиган ҳақнинг умумий миқдори ходимга тегишли бўлган меҳнат ҳақининг 50%идан ортиб кетмаслиги лозим (МКнинг 164-м. 3-қ.). Меҳнат шартномаси қарз олувчи томонидан мажбуриятлар тўлиқ сўндирилгунга қадар ҳам бекор қилиниши мумкин. Бу ҳолат учун қарз суммаси бўйича қолдиқ суммани қайтаришининг энг сўнгги муддатини келишиб олинг.

МИСОЛ. Шартноманинг қарзни қайтариш тартиби ва муддатлари тўғрисидаги шартлари

2.1. Инобатга олинсинки, мазкур шартнома тарафлари ўртасида 2020 йил 1 январдаги 1-сон меҳнат шартномаси тузилган (кейинчалик матнда – Меҳнат шартномаси), унинг доирасида Қарз берувчи иш берувчи, Қарз олувчи эса – ходим ҳисобланади.

2.2. Тарафлар қарз суммасини қайтариш Қарз олувчига Меҳнат шартномаси, Ички меҳнат тартиби қоидалари ва Қарз берувчининг бошқа локал ҳужжатларида назарда тутилган миқдорда, тартибда ва муддатларда тўлашни лозим бўлган меҳнат ҳақидан ушлаб қолиш йўли билан амалга оширилишини келишиб олдилар.

Ушлаб қолиш Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 164-моддаси учинчи қисми талабларини инобатга олган ҳолда амалга оширилади.

2.3. Меҳнат шартномаси Қарз олувчининг Қарз берувчига қарз суммасини қайтариш билан боғлиқ мажбуриятлари тўлиқ бажарилгунга қадар бекор қилинган тақдирда мажбуриятларнинг бажарилмаган қисми Қарз берувчининг мазкур шартномада кўрсатилган банк реквизитларига Меҳнат шартномаси бекор қилинган кундан кейинги иш кундан кечиктирмай ўтказилиши лозим.

➤ ёдда тутинг: агар шартнома билан қарз бўйича фоизлар тўлашни назарда тутилган бўлса, олинган фоизлар суммасига юридик шахснинг жами даромади таркибида солиқ солинади (СКнинг 297-м. 3-қ., 19-б.). Фоизсиз қарзда тарафларда солиқ оқибатлари вужудга келмайди.

ВАЗИЯТ.

Ҳуқуқбузар авто тегишли бўлган ташкилотнинг ходими ҳисобланмайди

Шубҳасиз, бу ерда вариантлар мавжуд бўлиши мумкин:

1. **Ҳуқуқбузарликни собиқ ходим содир этган.**

Шундай бўлиши мумкинки, жарима солиш тўғрисидаги қарор ходим билан меҳнат шартномаси бекор қилингандан кейингина сизга етиб келиши мумкин.

У билан шахсий иш жилдида кўрсатилган телефон рақами орқали боғланишга уриниб кўринг ёки собиқ ходимнинг охириги маълум бўлган яшаш жойига ташриф буюринг. Сизнинг вазифангиз – қарор нусхасини унга имзо қўйдириб топшириш. Албатта, ишнинг кейинги боришини назоратда ушлаш қийинроқ кечади, собиқ ходимни интизомий жавобгарликка тортиш мумкин эмас, қўтилаётган зарарни эса фақат суд орқали ундириш мумкин.

Агар мустақил равишда қидириш муваффақият келтирмаган бўлса, буни қарор чиқарган мансабдор шахсга хабар қилинг. Тасдиқнома сифатида унга қўйидаги ҳужжатларни тақдим этинг:

➤ айнан шу ходим транспорт воситасидан фойдаланиш учун маъсۇл бўлганлиги ва ҳуқуқбузарлик содир этилган пайтда рулда бўлганлиги юзасидан (ишга қабул қилиш тўғрисидаги ҳужжатлар, лавозим йўриқномаси, ишончнома, сменали график ва ҳ.к.);

➤ ходим билан меҳнат шартномаси сиз томондан қарор олингунга қадар бекор қилинганлиги юзасидан (меҳнат дафтарчасидан меҳнат шартномаси бекор қилинганлиги ёзуви билан ва тегишли буйруқдан нусхалар ёки ЯММТдан маълумотлар);

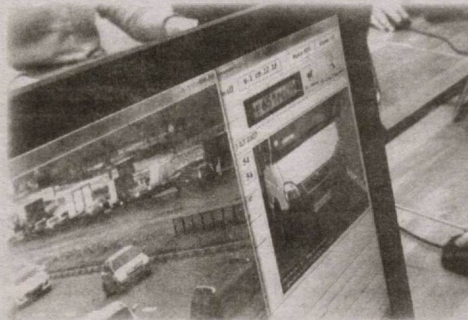
➤ сиз собиқ ходимни мустақил равишда қидиришга уриниб кўрганлигингиз юзасидан (телефон кўнғироқлари чоп этилган қоғоз, яшаш жойига ташриф буюрилганлиги тўғрисида далолатнома ва ҳ.к.).

Ушбу ҳолатда жаримани ихтиёрий тўлаш имконияти йўқлиги боис қарор Мажбурий ижро бюросининг тегишли бўлимига йўналтирилади. Давлат ижрочилари қарздорнинг янги иш жойи ёки яшаш жойини аниқлаши ва ундирувни амалга ошириши учун уларга кенг қўламдаги ваколатлар берилган.

2. **Ҳуқуқбузарлик автомобиль вақтинча эгалигида бўлган учинчи шахс томонидан содир этилган**

Автомобиль мулкдори бўлган ҳолда сиз уни ўз ихтиёрингизга кўра тасаруф этишга ҳақлисиз. Шу жумладан – ижара (ФК 32-бобининг 3-§), лизинг (ФК 34-бобининг 6-§; «Лизинг тўғрисида» эи Қонун) ёки бепул фойдаланиш шартномаларига асосан учинчи шахсларга вақтинча эгаликка беришга ҳақлисиз (ФК 36-боби). Мазкур ҳолатда жарима солиш тўғрисидаги қарорни олгандан кейин, унинг устидан шикоят беринг (МЖТКнинг XXIV боби). Шикоятни кўриб чиқиш ваколатига эга органга (мансабдор шахсга) ёки маъмурий судга лозим даражада расмийлаштирилган ва (Низом, ВМнинг 7.03.2006 йилдаги 38-сон қарори билан тасдиқланган) ҳисобга қўйилган тегишли шартномани тақдим этинг (Низомнинг 5-боби, ВМнинг 31.08.2017 йилдаги 683-сон қарорига 1-илова).

Ҳуқуқбузарликни қайд этиш пайтида автомобиль эгалигида бўлган шахс аниқлиниши мумкинлиги боис жавобгарликка ҳам айнан у тортилиши керак (МЖТКнинг 17-1-м. 4-қ.)

ҚОНУНЧИЛИҚДАГИ ЯНГИЛИКЛАР

Ҳайдовчилик гувоҳномасини алмаштириш бир йилга узайтирилди ва соддалаштирилди

Вазирлар Маҳкамасининг 22.05.2020 йилдаги 319-сон қарори билан Ҳукуматнинг айрим қарорларига тегшли ўзгартириш ва қўшимчалар киритилди.

2017 йилдан миллий ҳайдовчилик гувоҳномасининг ва автоматотранспорт воситаси рўйхатдан ўтказилганлиги тўғрисидаги гувоҳноманинг янги намуналари жорий этила бошланди. Эски ҳужжатларни 2017–2020 йиллар мобайнида босқичма-босқич алмаштириш режалаштирилган эди (ВМнинг 2.03.2017 йилдаги 116-сон қарори).

Белгиланган муддатни яна бир йилга узайтириш тўғрисида қарор қабул қилинди. Шу тариқа, 2021 йил-

нинг охирига қадар куйидагиларни алмаштириш зарур:

➢ эски намунадаги барча миллий ҳайдовчилик гувоҳномаларини, уларнинг берилган санасидан қатъи назар;

➢ автоматотранспорт воситаси рўйхатдан ўтказилганлиги тўғрисидаги гувоҳномани янги намунадаги гувоҳномага – автоматотранспорт воситасини мажбурий техник кўриқдан ўтказишда.

Кўрсатилган ҳужжатларнинг эски намуналари 2022 йил 1 январдан бошлаб ҳақиқий эмас деб ҳисобланади.

Бунда, имтиҳон варақасини ёки худудий ЙХББ тасдиқномасини ва тиббий маълумотномани нафақат

эски «гувоҳномаларни» янгиларига алмаштиришда, балки йўқотилган ҳужжатнинг ўрнига янгисини олишда ҳам тақдим этиш талаб этилмайди.

Шунингдек эслатиб ўтамиз, автоматотранспорт воситаларини охириги 12 ой давомида бошқарганларнинг ҳайдовчилик гувоҳномалари имтиҳонларсиз алмаштирилади. Бироқ бу далилни ҳужжат билан тасдиқлаш зарур. Киритилган қўшимчаларга кўра, транспорт воситаси эгасининг яқин қариндошлари учун куйидагилар тасдиқловчи ҳужжатлар ҳисобланади:

➢ автоматотранспорт воситаси рўйхатдан ўтганлиги тўғрисидаги гувоҳнома;

➢ транспорт воситаси эгасининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш бўйича суғурта полиси.

Ҳужжат Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базасида (lex.uz) эълон қилинган ва 23.05.2020 йилдан кучга кирди.

Олег Заманов, «Norma» МЧЖ эксперти.

Автотранспортнинг вазни ва габаритлари назорат қилинади

Вазирлар Маҳкамасининг 28.05.2020 йилдаги 337-сон қарори билан транспорт воситаларининг вазни ва ҳажм параметрларини назорат қилишни жорий этишга доир чора-тадбирлар белгиланди.

Ўзбекистон худудида автомобиль йўллари тармоғини сақлаш ва автомобиль транспортнинг хавфсиз ҳаракатланишини таъминлаш, автомобиль йўллари таъмирлараро муддатларгача бузилишининг олдини олиш мақсадида ҳужжат билан куйидагилар тасдиқланди:

1) Транспорт воситаларининг вазни ва ҳажм параметрларини назорат қилиш тартиби тўғрисидаги низом;

2) Катта ҳажмли ва оғир вазнли транспорт воситаларининг йўналиш бўйича ҳаракатланишидан олдин автомобиль йўллари ўрганиш тартиби тўғрисидаги низом;

3) 2020–2022 йилларга мўлжалланган вазни ва ҳажм параметрларини назорат қилиш пунктларини қуриш, модернизациялаш ва замонавий техник воситалар билан жиҳозлаш бўйича тадбирлар дастури.

Транспорт вазирлиги ҳузуридаги Автомобиль йўллари кўмитаси транспорт воситаларининг вазни ва ҳажм параметрларини назорат қилиш пунктларини лойиҳалаштириш, қуриш, таъмирлаш, жиҳозлаш, махсус техника харид қилиш ва сақлаш бўйича буюртмачи ҳисобланади. Молиялаштириш Кўмита фаолиятини ривожлантириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси маблағлари ҳамда қонун ҳужжатларида тақиқланмаган бошқа манбалар ҳисобидан амалга оширилади.

Кўмитага 3 ой муддатда куйидагилар ишлаб чиқилишни таъминлаш вазифаси топширилди:

➢ транспорт воситаларининг вазни ва ҳажм параметрларини назорат қилиш турғун (стационар) ва кўчма пунктларини қуриш ҳамда жиҳозлаш лойиҳаларининг техник-иқтисодий ҳисоб-китобларини (асосларини);

➢ атроф муҳитни муҳофаза қилиш ва ҳаракат хавфсизлиги қоидалари талабларини таъминлаш шартли билан вазни ва ҳажм параметрларини назорат қилиш турғун ва кўчма пунктларининг намунавий лойиҳаларини.

Кўмита халқаро амалиётдан келиб чиқиб хорижий юк автотранспорт воситаларининг республика автомобиль йўллари бўйлаб ўтиши километрини ёки вақтини ҳисоб-китоб қилиш тартибини белгилайди. Шунингдек бунинг учун ҳақ ундириш бўйича техник-иқтисодий ҳисоб-китобларни ишлаб чиқади.

Вазни ва ҳажм параметрлари назорати пунктлари 3 хил бўлади:

➢ стационар;

➢ кўчма;

➢ автоматлаштирилган (фото ва видео суратга олиш функцияларига эга автоматлаштирилган тарзда ишловчи махсус воситалардан фойдаланувчи назорат пункти).

Ҳужжат Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базасида (lex.uz) эълон қилинган ва 29.05.2020 йилдан кучга кирган.

Лола Абдузимова.

ЭХТИЁТ БЎЛИНГ, МИШ-МИШ

«Тонировка» халқ учун қанча туради

Ижтимоий тармоқларда 1 июндан автомобиль ойналарининг тусини ўзгартириш нархлари туширилиши ҳақидаги хабарлар тарқаган эди. Бироқ ЙХББда бу маълумотлар асоссиз эканлиги борасида баёнот берилди.

Ўтган йили Вазирлар Маҳкамасининг «Туси ўзгартирилган (қорайтирилган) ойнали автотранспорт воситаларидан фойдаланишни тартибга солиш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»-ги қарори (2.08.2019 йилдаги 646-сон) билан тонировкага рухсатнома олиш нархлари пасайтирилган эди.

Ҳужжатда белгиланишига кўра:

➢ орқа ойналар – 100 фоизгача;
➢ орқа ён ойналар ҳам – 100 фоизгача;

➢ ҳайдовчининг ён ойналари – 50 фоизгача қорайтирилиши;

➢ олд ойнанинг тепа қисми – 14 см дан кўп бўлмаган полоса шаклида 100 фоизгача қорайтириш мумкин.

Бундан ташқари, минивенлар (туристик автобуслар), автобуслар ва микроавтобуслар ён ойналарининг тусини ёруғлик ўтказувчанлиги 50 фоизгача ўзгартириш (қорайтириш) га рухсат этилган.

Орқа ён ойналарни қорайтириш бўйича:

➢ жисмоний ва юридик шахслар учун – БҲМнинг 10 баравари миқдори (2,23 млн сўм);

➢ хорижий ташкилотлар транспорт воситалари учун – БҲМнинг 20 баравари миқдори (4,46 млн сўм) белгиланган.

Автотранспортнинг барча ён ойналари учун:

➢ жисмоний ва юридик шахсларга – БҲМнинг 50 баравари (11,15 млн сўм);

➢ хорижий ташкилотларга – БҲМнинг 80 баравари (17,84 млн сўм) этиб белгиланган.

Туристтик автобуслар учун тўлов ставкалари уларнинг эгалари ҳуқуқий

ҳолати инobatга олинган ҳолда – БҲМнинг 50 фоизи (жисмоний шахслар учун) ёки БҲМнинг 80 фоизи (юридик шахслар учун) белгиланган.

Қоидаларга амал қилишга беэйтибор бўлганлар учун куйидаги жарималар солинади:

➢ техник регламентга мувофиқ бўлмаган кўзгусимон ва туси ўзгартирилган ойнали транспорт воситаларидан фойдаланиш учун – БҲМнинг 25 бараварида (5,57 млн сўм);

➢ такрорий қоидабузарлик учун – БҲМнинг 40 бараварида (8,92 млн сўм).

Интернет материаллари асосида.

Иқтисодий-ҳуқуқий газета

НОРМА МАСЛАХАТЧИ

ХУҚУҚ
СОЛИКЛАР
БУХГАЛТЕРИЯ

ТАЪСИСЧИ «Norma» МЧЖ

Газета 2018 йил 12 июнда Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида рўйхатга олинди.
Рўйхат рақами 0074.

Ҳафтада бир марта сешанба кунлари чиқади.

Бош муҳаррир
Фарҳод Собирович
ҚУРБОНБОЕВ

Нашр учун масъул –
бош муҳаррир
ўринбосари,
масъул котиб
Нодир Носирович
АЛИМОВ

Саҳифаловчи
Наталья
БАРАНОВА

ТАҲРИРИЯТ МАНЗИЛИ:
100105, Тошкент ш., Миробод тумани,
Таллимаржон кўч., 1/1,
Таҳририят тел. (71) 200-00-90
Обуна бўлими тел. (71) 200-00-30
E-mail: sbx@norma.uz,
gazeta@norma.uz,
web: norma.uz

Обуна, газеталар, китоблар,
газеталарнинг электрон версияларини
етказиб бериш ва харид қилиш
масалалари бўйича (71) 200-00-30;
«Norma» АҚТ бўйича – (71) 200-00-90;
Рекламини жойлаштириш бўйича
(71) 231-07-91 телефон рақамларига
муурожаат қилиш мумкин.

Газета ношири – «ТОРПРИНТ» МЧЖнинг компьютер базасида терилди ва саҳифаланди.
Нашр кўрсаткичи – 186. Қўроғ бичими – А3. Ҳажми – 2 босма табак. Баҳриси келишилган нарҳда.
Буюртма г-622. Адади 550. Газета 2020 йил 15 июнь соат 18.00 да топширилди.